

Išvados

1. Nustatyta, kad, slaugytojų nuomone, dažniausios pooperacinės žaizdos komplikacijos, pasitaikančios onkologine liga sergantiems pacientams, – žaizdos kraštų paraudimas ir patinimas, žaizdos supūliavimas, karščiavimas ir skausmas, rečiau – tempimo ir pulsavimo pojūčiai, čiuopiamas skausmingas sukietėjimas žaizdos vietoje, šaltkrėtis.
2. Nustatyta, kad, slaugytojų nuomone, pagrindiniai veiksniai, lemiantys šių pacientų pooperacinių žaizdų komplikacijas, – aseptikos ir antiseptikos nesilaikymas, hospitalinė infekcija bei spindulinė terapija.
3. Didžiausią įtaką, slaugytojų nuomone, žaizdų gijimui turintys veiksniai, susiję su paciento būkle, yra imunitetas, cukrinis diabetas, amžius, anemija.

POSTOPERATIVE WOUND HEALING IN ONCOLOGY PATIENTS, ACCORDING TO NURSES

Keywords: oncology, patients, postoperative nursing, wound care.

Summary

According to the World Health Organization (WHO), oncological diseases remain among the leading causes of morbidity and mortality worldwide. More than 7 million people die each year from cancer, and more than 12 million new cases of malignant tumors are diagnosed each year [1]. One of the most effective cancer treatment methods is surgical treatment, when the cancer tissue is removed from the human body [2]. The postoperative period begins at the end of the operation and lasts until recovery or adaptation to new conditions. This period lasts and runs very differently, depending on many reasons – the severity and nature of the disease, the complexity and type of surgery, the overall condition of the patient [3].

In 2018, an instantaneous quantitative study was conducted in November - December to identify major care problems for postoperative wounds in patients with oncological diseases. The study included 43 nurses from one of the major Kaunas hospitals, who care for patients after oncological operations. According to the nurses, the most frequent complications of postoperative wounds occurring in patients with oncological disease are reddening and swelling of the wound edges, wound swelling, fever and pain, and, to a lesser extent, tension and pulsation, palpable hardening, chills. It has also been found that most nurses believe that the main factors contributing to the complications of these patients' postoperative wounds – non-compliance with aseptic and antiseptic rules, nosocomial infection and radiation therapy, and factors that have the greatest impact on wound healing, immunity, diabetes, age, anemia.

Literatūra

1. Steward B., Wild Ch. P. Global battle against cancer won't be won with treatment alone. Effective prevention measures urgently needed to prevent cancer crisis. World cancer report 2014. An IARC publication; 2014.
2. National Cancer Institute. Surgery to Treat Cancer; 2018. Prieiga per internetą: <https://www.cancer.gov/about-cancer/treatment/types/surgery>.
3. Dailidėnas D. J. Chirurginių ligonių slauga. Panevėžys; 2001.
4. World Health Organization. Cancer; 2018. Prieiga per internetą: <http://www.who.int/cancer/en/>.
5. Nacionalinis vėžio institutas; 2018. Prieiga per internetą: <http://www.nvi.lt/>.
6. Fialka-Moser V., Crevenna R., Korpan M., Quittan M. Cancer rehabilitation. Particularly with aspects on physical impairments. From the Department of Physical Medicine and Rehabilitation, University of Vienna, Austria; J Rehabil Med. 2003; 35: 153–162.
7. Hogle W. P. Principles of Skin Care and the Oncology Patient. Oncology Nursing Society; 2010. Nacionalinis vėžio institutas; 2018. Prieiga per internetą: <http://www.nvi.lt/>.
8. Guo S., DiPietro L. A. Factors Affecting Wound Healing. J Dent Res. 2010; 89(3): 219–229.
9. Jarutis M. Žaizdos ir jų priežiūra. Farmacija ir laikas. 2005.

2020-IEJI – SLAUGYTOJŲ IR AKUŠERIŲ METAI

Gyvenimas paskirtas mokslui ir žmonėms

Žurnalo „Sauga. Mokslas ir praktika“ puslapiuose svečiuojasi buvusi ilgametė mokslinės redakcijos narė Vilniaus universiteto profesorė **Danutė Kalibatienė**. Profesorę kalbina **Loreta Gudalienė-Gudelevičienė**.

Gerb. Profesore, Jūs su žurnalu „Sauga. Mokslas ir praktika“ nuo pirmųjų žurnalo žingsnių esate kartu. Redakcinei kolegijai patardavote tematikos, leidybos, dizaino ir kitais aktualiais klausimais. Priminkite mums, kas Jums tuomet įstrigo mūsų pasitarimų, susitikimų metu. Gal koks klausimas, įvykis, nuotaika?

Iš pasitarimų ir susitikimų didžiausią įspūdį man paliko žurnalo redkolegijos narių entuziazmas, didelis užsidegimas, karštos diskusijos ir noras, kad slaugos ir akušerijos profesijos Lietuvoje įgautų kuo didesnę prestižą, slaugos praktika

progresuotą ir pasiektą geriausių pasaulio sveikatos priežiūros įstaigų lygį. Buvo labai tikimasi ir dabar tikima, kad žurnalas padės slaugytojams ir akušeriams ne tik tobulinti profesines žinias, bet ir skatins domėjimąsi naujausiais slaugos mokslo pasiekimais, skatins aktyvesnį dalyvavimą slaugos mokslo tiriamajame darbe. Pasitarimuose diskusijos buvo įvairios, pavyzdžiui, apie tai, koks būtų tinkamesnis žurnalo viršelio apipavidalinimas – griežto dizaino, „moksliškas“ ar margaspalvis su slaugytojų ir slaugos praktikos aplinkos nuotraukomis. Toli gražu ne taip paprasta buvo apsispręsti. Nulėmė didžiulis noras, kad žurnalas būtų skirtas ne tik praktikai, bet ir slaugos mokslui. Vadovavomės nuostata, kad slaugos praktika tobulės tik tuomet, kai bus puoselėjamas ir aktyviai vykdomas slaugos mokslas.

Jūs visada buvote už mokslo pažangą. 1996 m. Vilniaus universitete pradėta slaugos bakalauro, 2001 m. – slaugos magistrantūros programos. Kodėl Jums rūpėjo ir rūpi slauga?

Daug metų dirbu ne tik pedagoginį ir mokslinį, bet ir praktinį vidaus ligų gydytojo, gydytojo-konsultanto darbą. Iš jaunystės laikų, kuomet dirbau apylinkės terapeute rajone ar gydytoja ligoninių vidaus ligų skyriuose, labai gerai ir su didele pagarba prisimenu savo koleges slaugytojas. Šiltai prisimenu savo pirmąją kolegę slaugytoją Marytę Švenčionėlių poliklinikoje. Mudvi sutartinai rūpindavomės savo apylinkės pacientais, ir mums tas darbas gerai sekėsi. Bendradarbiavimas su Maryte ir kitais slaugytojais man paliko pirmą gilų supratimą apie tai, koks yra svarbus slaugytojo darbas, nors kartais ir per mažai pastebimas bei įvertinamas. Slaugytojų geranoriškumas, kolegialumas ne tik palengvindavo mano, kaip jaunos specialistės, profesinę veiklą, bet iš jų gaudavau ir gerų patarimų ligonių priežiūros, bendravimo klausimais, kurių ne visada galėdavai rasti vadovėliuose. Todėl, kai Vilniaus universitete imta svarstyti dėl slaugos studijų programų įkūrimo, man ši idėja buvo suprantama ir sava. Neabejojau ir neabejoju dabar, kad slaugytojams ir akušeriams reikia aukštesnio universitetinio išsilavinimo, nes medicinos ir slaugos praktika kasdien tobulėja ir sudėtingėja, slaugos mokslo ir praktikos žinių reikia vis daugiau.

Be daugelio knygų medicinos klausimais (Kalibatiėnė D. Kvėpavimo sistemos ligomis sergančiųjų slauga, 2001; Plevokas P., Kalibatiėnė D., Gradauskas A. Slaugytojo chirurgija, 2002; Kalibatiėnė D. Slaugos istorija, 2004; Kalibatiėnė D. Slaugos teorija, 2008; Klinikinė slauga. Sudaryt. ir red. D. Kalibatiėnė, 2008; D. Kalibatiėnė, A. Gradauskas, J. Šipylaitė. Bendroji chirurginė slauga, 2018, ir kt.), esate mokomosios knygos „Slaugos standartai“, kuri pasirodė 2004 m., autorė. Kas, Jūsų nuomone, pasikeitė per tą laiką slaugytojų profesijoje?

Iš tikrųjų, viena ir kartu su bendraautorais esu išleidusi keletą knygų slaugytojams, paskelbusi straipsnių žurnaluose slaugos mokslo temomis. Dėstydami slaugos dalykus, pastebėjome, kad labai trūksta mokomosios medžiagos lietuvių kalba. Todėl daug laiko paskyriau vadovėlių rašymui, kuriuose pateikėme ne tik teorines žinias, bet ir praktinių įžvalgų, kurios rėmėsi mūsų studentų slaugytojų ir mūsų pačių patirtimi, stebint kasdieninį slaugytojų

darbą. Dėstant vieną ar kitą dalyką, būna džiugu klausyti mūsų slaugos studentų išsamias klinikinių situacijų analizės ir praktines įžvalgas, paremtas išstudijuota teorija. Džiugu klausytis absolventų pristatomų baigiamųjų darbų, kuriuos dažnai drąsiai galima pateikti publikacijai mokslo žurnaluose. Malonu stebėti, kaip per studijų metus slaugos studentai profesionaliai patobulėja, su kokiu užsidegimu atlieka mokslo tiriamuosius darbus.

Pastaraisiais metais slaugos praktika padarė didelę pažangą, tačiau slaugos organizavimo ir administravimo srityse yra tobulintinų ir taisytinų dalykų. Mano nuomone, organizuojant slaugos praktiką trūksta sisteminio požiūrio ir raidos strategijos politinių lygmeniu, bet, manau, tai tik laiko klausimas.

Daug metų atidavėte slaugos specialistų ugdymui. O ko Jūs pati išmokote per tuos metus kaip gydytoja, kaip dėstytoja, kaip žmogus?

Dėstymas ir bendradarbiavimas su slaugytojais man davė didelės naudos – praplėtė žinių akiratį, suteikė gilesnį supratimą apie sveikatos priežiūros sistemos funkcionavimą, asmeniškai dar labiau paskatino vertinti paciento poreikius ir problemas holistiškai, atkreipti dėmesį ne tik į jų fizinius negalavimus ir medicininės problemas, bet ir į psichologinius bei socialinius poreikius.

2020-ieji PSO paskelbti Slaugytojų ir akušerių metais. Ko palinkėtumėte slaugytojams ir akušeriams?

Visiems slaugytojams ir akušeriams linkiu stiprios sveikatos ir asmeninės laimės. Linkiu, kad jaustumėte pasitenkinimą dirbdami tokių svarbų žmonėms darbą, kad niekada nenusiviltumėte pasirinkta profesija. Linkiu, kad neišblėstų noras padėti ir pagelbėti savo pacientams, kad nepraeitų noras siekti profesinio tobulėjimo. Būkite pozityviai nusiteikę ir smalsūs.

Dėkojame Jums, gerb. Profesore, už ilgametį ir altruistišką darbą žurnalo mokslinėje redakcijoje, už geranoriškumą, kad žurnalas būtų kvalifikuotai parengtas ir profesionalus, kad būtų įdomus ir naudingas slaugos darbuotojams. Tikimės, kad dar pateiksite savo įžvalgų aktualiomis slaugos mokslo ir praktikos temomis žurnalo puslapiuose.

Širdingai linkime Jums kuo didžiausios sėkmės ir dėkojame už išsakytas mintis.

Estijos slaugos profesijos raida ir slaugytojų mokymo istoriniai, politiniai bei socialiniai aspektai

*Ülle Ernits, Kristi Puusepp, Kate-Riin Kont, Taimi Tulva
Talino (Estija) sveikatos priežiūros kolegija*

Pratarmė

Šio straipsnio tikslas – aprašyti slaugos ir slaugytojų rengimo raidą Estijoje, atsižvelgiant į socialinių ir politinių permainingų kontekstą šalyje. Slaugos vystymosi Vakarų Europoje, Skandinavijos ir Baltijos šalyse istorinė apžvalga suteikia galimybę susipažinti su slaugos atsiradimo ir vystymosi ypatumais Estijoje. Didžiausias dėmesys skiriamas slaugos vystymuisi atkūrus nepriklausomybę, pabrėžiant tolesnes slaugymo ir

slaugos mokymo raidos perspektyvas. Ypač didelis dėmesys skiriamas paskutinio dešimtmečio slaugytojų emigracijai iš Estijos. Ši stiprėjanti tendencija gali sukelti problemų Estijos sveikatos priežiūros sistemai.

Rengiant šį straipsnį buvo naudojami duomenys, gauti apibendrinant atitinkamus straipsnius, knygas, ir tyrimų, atliktų keliose Europos šalyse ir turėjusius didžiausią įtaką Estijai, rezultatus. Istoriniai tyrimo metodai leido šiame straipsnyje pateikti dokumentuotą profesijos istorijos vaizdą svarbiais